

Józef Marczuk

Praca publiczna i społeczna adwokata Bolesława Sekutowicza w 60. rocznicę śmierci

---

Palestra 43/11(503), 42-48

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Sylwetki

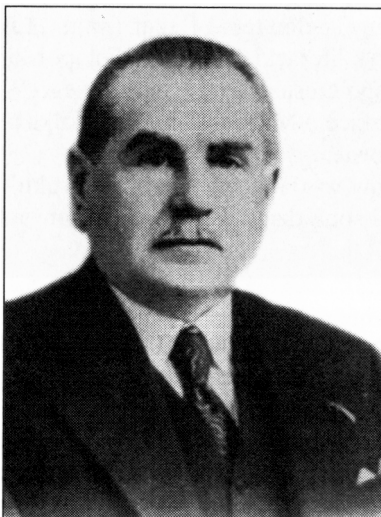
Józef Marczuk

Praca publiczna i społeczna adwokata Bolesława Sekutowicza w 60. rocznicę śmierci

Adwokat Bolesław Aleksander Sekutowicz należał do najwybitniejszych ludzi Lublina i regionu lubelskiego w mijającym stuleciu. Był człowiekiem o silnej osobowości, rozległej wiedzy, głębokiej kulturze osobistej, o wysokim autorytecie zawodowym i moralnym. Zasłużył się w walce o niepodległość kraju, a także na polu wymiaru sprawiedliwości i w życiu publicznym. Wielokierunkowa działalność społeczna oraz patriotyczna postawa w dniach tragicznego września 1939 r. w pełni zasługują na utrwalenie i długą pamięć.

Bolesław Sekutowicz urodził się 19 sierpnia 1881 r. w Warszawie. Był synem szlachcica Włodzimierza Józefa (1853–1928) i Stanisławy z Kozerskich. Ojciec Bolesława ukończył w 1875 r. studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim, uzyskując stopień kandydata nauk prawnych. Po odbyciu aplikacji w Sądzie Okręgowym

w Warszawie oraz uzyskaniu przysięgłej adwokatury, od 1886 r. pełnił funkcję obrońcy Prokuratury w Lublinie. Później, od 1911 r. prowadził w tym mieście kancelarię adwokacką, zaś od 1919 r. był sędzią Sądu Apelacyjnego w Lublinie.

W Warszawie młody Sekutowicz spędził zaledwie wczesne dzieciństwo. Mając pięć lat przeniósł się z rodzicami do Lublina. Tutaj ukończył szkołę elementarną, a następnie uczęszczał do Lubelskiego Gimnazjum Męskiego, w którym w 1900 r. złożył egzamin dojrzałości. Jako uczeń starszych klas gimnazjum, brał udział w zakonspirowanych kołach samokształceniowych, kierowanych przez Związek

Młodzieży Narodowej. Zgłębiał wiedzę z historii Polski i literatury kraju ojczystego.

Niezwłocznie po maturze rozpoczął studia na Wydziale Prawnym Uniwersytetu Warszawskiego, które ukończył 20 czerw-

ca 1904 r. W czasie studiów uczęszczał też na wykłady z ekonomii i bankowości. Jednocześnie był słuchaczem Uniwersytetu dla Wszystkich w Warszawie, skąd wyniósł zarówno przygotowanie, jak i zamiłowanie do pracy pedagogicznej.

Po ukończeniu studiów Sekutowicz powrócił do Lublina i rozpoczął tu 35-letnią karierę prawniczą. Od 14 lipca 1904 r. odbywał aplikację sądową, równocześnie pracował jako pomocnik adwokata przysięgłego przy Sądzie Okręgowym w Lublinie. Specjalizował się wówczas w prawie cywilnym, wykazując duże zdolności. Egzamin praktyczny na starszego kandydata do posad sądowych złożył w tymże Sądzie 29 maja 1906 r. Od stycznia 1907 do 8 października 1919 r. był adwokatem przy Sądzie Okręgowym w Lublinie. Adwokatem przysięgłym Warszawskiej Izby Sądowej został w 1909 r. Należał do grona utalentowanych obrońców cywilistów. Cieszył się bardzo dobrą opinią przełożonych, był szanowany za pracowitość i bezstronność.

Dnia 3 sierpnia 1907 r. zawarł związek małżeński z Julią Wandą Zarzecką. Ślub odbył się w kościele katedralnym św. Jana w Lublinie. Małżeństwo to pozostało bezdzietne, co niewątpliwie pozwoliło na aktywność w życiu publicznym i społecznym.

Bolesław Sekutowicz nieustannie wykazywał zainteresowanie dydaktyką. Przez wiele lat miał zajęcia z prawoznawstwa i ekonomii politycznej w Gimnazjum A. i J. Vetterów oraz w „Szkole Lubelskiej” i na kursach handlowych. Praca z młodzieżą dawała mu wiele satysfakcji i umożliwiała łączenie teorii z praktyką. Jego wiedzę nierzadko wykorzystywano w stowarzyszeniach oświatowych. Od 1906 r. wykładał na Uniwersytecie Ludowym, istniejącym przy miejscowym kole Polskiej Macierzy Szkolnej, a równocześnie na Uniwersytecie Ludowym w Nałęczowie. Warto wspomnieć, że po rozpoczęciu w Lublinie w 1916 r. powszechnych wykładów uniwersyteckich,

z udziałem znakomitych uczonych, B. Sekutowiczowi zlecono zajęcia z prawa i ekonomii.

Od początku kariery prawniczej pisał do czasopism lokalnych. Najczęściej poruszał tematykę kulturalną. Podejmował się też obowiązków edytorskich. W okresie od marca do sierpnia 1906 r. wydawał i redagował dziennik lubelski „Kurier”. Na jego łamach zamieszczał wówczas m.in. artykuły poświęcone obrazom Jana Matejki oraz 115 rocznicy Konstytucji 3 Maja.

Gruntowna znajomość problemów bankowości i prawa finansowego oraz potrzeb środowisk lokalnych, pozwoliła mu rozwinąć działalność gospodarczą. Od 1911 r. do 29 kwietnia 1920 r. był nieprzerwanie wybieranym członkiem Rady oraz dyrektorem Zarządu Lubelskiego Towarzystwa Wzajemnego Kredytu, wykazując się rzetelnością w wykonywaniu obowiązków. Doświadczenia zdobyte w spółdzielczej instytucji kredytowej procentowały wielokrotnie w późniejszej wieloletniej pracy społecznej.

Wielką pasją życiową adwokata Bolesława Sekutowicza była działalność publiczna. Szerzej zetknął się z nią w końcu 1914 r., gdy jako sympatyk Narodowej Demokracji poparł inicjatywę tworzenia komitetów obywatelskich, niosących pomoc ludności dotkniętej działaniami wojennymi. Dnia 4 marca 1915 r. został wybrany członkiem Lubelskiego Miejskiego Komitetu Obywatelskiego (LMKO), zaś już 15 marca, otrzymał godność prezesa Zarządu LMKO. W tym charakterze został delegatem do Centralnego Komitetu Obywatelskiego w Królestwie Polskim. Szybko ujawnił zdolności przywódcze. Jako utalentowany organizator, łatwo kontaktujący się z ludźmi, zdobył zaufanie współpracowników i lubelskiej społeczności.

Kierowany przez Sekutowicza Komitet Obywatelski, spełniający rolę półoficjalnego organu samorządowego, koordynował

bezpośrednio pracę sześciu sekcji problemowych oraz siedemnastu opiekunów dzielnicowych. Wpływał na zapewnienie, zwłaszcza biednej części ludności miasta, zarówno miejsc pracy, jak i środków żywnościowych oraz zasiłków pieniężnych. Sekcja tanich kuchni, którą prezes sam bezpośrednio kierował, prowadziła 4 stołówki, wydające przeciętnie 861 obiadów dziennie. Komitet zapewniał też miejsca schronienia lub tymczasowego pobytu dla wielu tysięcy uchodźców z terenów objętych walkami.

Bolesław Sekutowicz umiejętnie wykorzystywał czas przygotowań do ewakuacji Lublina przez wojsko i administrację rosyjską w lipcu 1915 r. Dążył do przejęcia w ręce Komitetu Obywatelskiego odpowiedzialności za całokształt życia publicznego w mieście. 4 lipca tegoż roku na jego wniosek Zarząd LMKO podjął decyzję o utworzeniu Milicji Obywatelskiej, jako organu zapewniającego mieszkańcom miasta poczucie spokoju, porządku i bezpieczeństwa. Zgłosiło się do niej około 1200 ochotników.

Z inspiracji B. Sekutowicza na wspomnianym posiedzeniu (4 lipca) uchwalono zorganizowanie przy Komitecie Obywatelskim Sekcji Gospodarki Miejskiej, która miała zastąpić ewakuowane niebawem dotychczasowe władze magistrackie.

Moment przejmowania od Rosjan władzy w mieście przez Komitet Obywatelski utkwiał Sekutowiczowi w pamięci na trwałe. Uwiecznił go nawet w swoich wspomnieniach opublikowanych po latach. Napisał w nich m.in., że: „O godz. 2-iej w nocy z 29 na 30 lipca 1915 roku (...) jako prezes Komitetu Obywatelskiego m. Lublina, wezwany został do Pałacu Radziwiłłowskiego, gdzie mu ówczesny gubernator rosyjski Sterligow oświadczył, że wojska i władze rosyjskie opuszczają Lublin, wobec czego opieka nad miastem przechodzi do rąk członków Komitetu” (B. Sekutowicz, *Sądy obywatelskie w Lublinie*, „Głos Sądownic-

stwa” 1933, nr 6, s. 329). Sekutowicz niezwłocznie wydał stosowne polecenia Milicji Obywatelskiej, której sprawność i dyspozycyjność przeszła „wszelkie oczekiwania”. Jej posterunki, gotowe do akcji, już o godzinie czwartej rano (30 lipca) objęły swym zasięgiem cały obszar miasta.

Po wkroczeniu Austriaków w Lublinie zapanowała większa swoboda w życiu politycznym i społecznym. Komitet Obywatelski, uznany przez okupantów, przystąpił do organizowania polskich władz miejskich, opartych na galicyjskich wzorach instytucji samorządowych. Na wniosek prezesa Sekutowicza, 13 sierpnia 1915 r. dokonał on reorganizacji Magistratu i podległych mu wydziałów. Rolę czynnika doradczego i opiniodawczego spełniała przy Magistracie powołana przez Komitet Obywatelski Tymczasowa Rada Miejska. Instytucje te stanowiły załączek miejskiego samorządu polskiego, w którym obowiązywał język ojczysty. Okupacyjne władze austriackie ów samorząd uznały za organ administracji miejskiej.

Bolesław Sekutowicz, stojąc na czele Komitetu Obywatelskiego, skutecznie zajął się organizowaniem sądownictwa polskiego w Lublinie, w postaci tzw. sądów obywatelskich. Dzięki pozyskaniu do współpracy wybitnych prawników, zwłaszcza miejscowych adwokatów (m.in. Wacława Bajkowskiego, Ignacego Stelińskiego, Wacława Salkowskiego), udało mu się ustanowić struktury owego sądownictwa (m.in. wydział sądowny, zarządy okręgowe) i podporządkować je Radzie Naczelnej Milicji Obywatelskiej.

Sądy obywatelskie rozpoczęły normalne urzędowanie 30 lipca 1915 r., a więc bezpośrednio po opuszczeniu miasta przez Rosjan. Miało to wówczas kolosalne znaczenie, bowiem wkraczające do Lublina austriackie władze okupacyjne zastały już gotowy polski, w miarę sprawnie pracujący aparat sądowy. Funkcje dotychczasowe-

go Sądu Okręgowego w Lublinie, ewakuowanego przez Rosjan, Komitet Obywatelski powierzył, utworzonemu przez siebie (we wrześniu tegoż roku) Trybunałowi Lubelskiemu. Był on złożony z wydziałów: cywilnego, karnego i hipotecznego. Czynności sądowe prowadzono oczywiście w języku polskim. Sądy obywatelskie funkcjonowały przez okres blisko czterech miesięcy. Warto dodać, że władze austriackie odmówiły formalnego ich uznania, zaś 21 listopada 1915 r. rozwiązały Trybunał Lubelski, zastępując go własną organizacją sądownictwa.

Po rozwiązaniu przez władze niemieckie Centralnego Komitetu Obywatelskiego w Warszawie (13 listopada 1915 r.) wybrano B. Sekutowicza (niemal w tym samym czasie) na członka Prezydium Głównego Komitetu Ratunkowego w Lublinie, powołanego dla okupacji austriackiej. W związku z przejściem przez Austriaków w listopadzie 1915 r. także nadzoru nad akcją ratunkową na niższych szczeblach, dokonali oni przekształcenia LMKO w Lubelski Miejski Komitet Ratunkowy, jako ciało samopomocowe. Na jego prezesa został wybrany Bolesław Sekutowicz. Kontynuował on w pewnym stopniu działalność prowadzoną do tej pory w Komitecie Obywatelskim, zwłaszcza w zakresie akcji opiekuńczej, zatrudniania bezrobotnych, rozwiązywania trudności aprowizacyjnych oraz pozyskiwania środków finansowych, zarówno od społeczności lokalnej, jak i od władz okupacyjnych. Komitet Ratunkowy, pracujący pod kierownictwem Sekutowicza do końca stycznia 1917 r., utrzymywał znajdujące się w granicach miasta zakłady opiekuńcze, a także kuchnie, ochronki i herbariarnie.

Dnia 11 grudnia 1916 r. adwokat B. Sekutowicz został wybrany radnym pierwszej Rady Miejskiej w Lublinie, a po jej ukonstytuowaniu (28 grudnia tego roku) – sekretarzem Klubu Polskiego, mającego de-

cydujące wpływy w samorządzie lubelskim. Wchodził też w skład Konwentu Seniorów Rady Miejskiej oraz przewodniczył Komisji Regulaminowo-Prawnej.

Na posiedzeniach plenarnych Rady wykazywał umiejętność wykorzystywania instrumentów prawnych w rozwiązywaniu trudnych problemów gospodarczych i społecznych miasta. Był głównym autorem i referentem tymczasowego regulaminu obrad Rady Miejskiej, uchwalonego 25 stycznia 1917 r. Stojąc na czele wspomnianej komisji zajął się też opracowaniem kompletu regulaminów obrad Rady Miejskiej oraz posiedzeń ośmiu jej komisji problemowych, a także obrad kolegium Magistratu. Z jego inicjatywy, po dłuższej dyskusji, 5 lipca tegoż roku Rada Miejska uchwaliła owe regulaminy.

Owocna praca Sekutowicza w samorządzie miejskim została przerwana 28 marca 1918 r., kiedy to okupacyjne władze austriackie rozwiązały Radę Miejską.

Znaczący był też udział Sekutowicza w rozwoju szkolnictwa w mieście. Zwłaszcza przyczynił się do przejęcia szkół podstawowych przez samorząd miejski. 22 lutego 1918 r. został wybrany na członka utworzonej wówczas Rady Szkolnej miasta Lublina. W tej instytucji przedstawicielskiej widoczne były jego wysiłki na rzecz upowszechnienia szkolnictwa podstawowego.

Działalność publiczna Bolesława Sekutowicza, rozwijana w instytucjach samopomocy społecznej i w samorządzie miejskim, zyskała też uznanie w różnych kręgach politycznych. Reprezentując grupę aktywistów bezpartyjnych, w końcu lutego 1918 r. przystąpił on do ponadpartyjnego bloku o nazwie Związek Budowy Państwa Polskiego. Czynnie uczestniczył w jego pracach. Fakt ten niewątpliwie miał wpływ na wysunięcie jego kandydatury do Rady Stanu Królestwa Polskiego.

Jako przedstawiciel społeczności lubelskiej 26 kwietnia 1918 r. został powołany

przez Radę Regencyjną na członka Rady Stanu. Niezwłocznie przyłączył się do Klubu Demokracji Niezależnej. Pozostał na tym stanowisku do rozwiązania Rady 7 października 1918 r. Poza aktywnym udziałem w posiedzeniach plenarnych Rady Stanu, sprawował godność sekretarza Komisji Finansowo-Gospodarczej. Będąc jednocześnie członkiem Komisji Ochrony Lokatorów, na jej posiedzeniu 12 lipca 1918 r. wygłosił referat analizujący trudną sytuację mieszkaniową ludności miast w Królestwie Polskim. Warto dodać, że Sekutowicz pełnił też zaszczytną funkcję męża zaufania z ramienia rządu Jana Kucharzewskiego dla powiatów: Lublin, Puławy, Lubartów, Kraśnostaw i Janów Lubelski.

W październiku 1919 r. mecenas Bolesław Sekutowicz przeszedł do sądownictwa; pełnił do 30 kwietnia 1921 r. funkcję sędziego, potem do czerwca 1925 r. – prezesa Sądu Okręgowego w Lublinie. Następnie pracował w Sądzie Apelacyjnym w Lublinie, zajmując kolejno stanowiska: do 16 lutego 1927 r. sędziego, do 31 stycznia 1929 r. wiceprezesa oraz do 23 grudnia 1939 r. – prezesa tego Sądu.

Pełniąc najwyższą godność na szczeblu owej apelacji przez prawie 11 lat, wykazywał zarówno zalety doskonałego organizatora oraz wyrozumiałego, a zarazem bardzo wymagającego zwierzchnika, jak też i wybitnego sędziego, znawcy prawa cywilnego. Jako przełożony dużo czasu poświęcał na kształcenie i doskonalenie kadry młodych prawników. U podwładnych cenił przede wszystkim fachowość, kompetencje i sumienność. Powszechnie znany był z obiektywizmu w wydawaniu opinii oraz z tego, że nie ulegał naciskom politycznym.

Najwyższe władze sądowe i państwowe powierzały mu wiele dodatkowych obowiązków. 15 maja 1937 r. Prezydent Rzeczypospolitej Ignacy Mościcki powołał go na sędziego Trybunału Stanu. Pełnił też

różne funkcje w komisjach sądownictwa, m.in. przewodniczącego Komisji Egzaminacyjnej przy Sądzie Apelacyjnym w Lublinie, zaś od roku 1928 członka Komisji Lustracyjnej dla sądów we wszystkich okręgach apelacyjnych.

Bolesław Sekutowicz rozszerzał stale swoje zainteresowania zawodowe. Jako prezes Towarzystwa Prawniczego w Lublinie (wybierany kilkakrotnie) zadbał o wysoki poziom wykładów i odczytów dla członków. Nawiązał też bliższą współpracę z profesorami prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Przez wiele lat sprawował też godność prezesa Zarządu Oddziału Lubelskiego Zrzeszenia Sędziów i Prokuratorów RP. Zrzeszenie pod jego prezesurą miało znaczące osiągnięcia w dziedzinie integracji środowisk prawniczych z całego terenu apelacji lubelskiej. Sekutowicz od 1933 r. był również członkiem Zarządu Głównego tego Zrzeszenia.

Przez cały okres międzywojenny Bolesław Sekutowicz umiejętnie łączył odpowiedzialne funkcje w sądownictwie z innymi sferami działalności publicznej. Od marca 1919 r. był członkiem Komisji Finansowej przy Zarządzie Miejskim w Lublinie. W wyborach do Senatu RP w 1935 r. pełnił godność przewodniczącego Lubelskiego Wojewódzkiego Kolegium Wyborczego. Wiele satysfakcji dawała mu prezesura w okręgu lubelskim Ligi Obrony Powietrznej Państwa. Współinicjował utworzenie Lubelskiego Związku Pracy Kulturalnej w 1933 r. Usilnie wspierał rozwój Biblioteki im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie. Opublikował m.in. artykuł dotyczący spraw spadkowych pt. „Chaos w stosunkach prawnych na Kresach Wschodnich, jako skutek stosowania prawa zwyczajowego przy spadkobranii włościan” („Rocznik Towarzystwa Prawniczego w Lublinie”, 1928).

Centralne władze państwowe doceniając zasługi Sekutowicza na polu zawodowym

i społecznym, odznaczyły go m.in. Krzyżem Oficerskim Polonia Restituta (1925), Krzyżem Komandorskim Orderu Polonia Restituta (1928), Złotym Krzyżem Zasługi (1931), Medalem Niepodległości (1928).

W dniu napaści Niemiec na Polskę Bolesław Sekutowicz stanął na czele, powołanego na zebraniu organizacji społecznych, Miejskiego Obywatelskiego Komitetu Społecznego w Lublinie, niosącego od pierwszej chwili pomoc ludności dotkniętej wojną. Uruchomił niezwłocznie przy Komitecie sześć sekcji, a mianowicie: pomocy rodzinom rezerwistów, pomocy rezerwistom, pomocy uchodźcom, pomocy dzieciom, finansową oraz propagandową, które podjęły skuteczną działalność w wyznaczonym zakresie.

Już 1 września 1939 r. z ramienia Komitetu Obywatelskiego opracował i wydał odezwę do mieszkańców Lublina, w której czytamy: „Stwórzmy jednolity front cywilny! Stańmy się jedną skoncentrowaną wolą, której wyłącznym zadaniem będzie mobilizacja wszystkich moralnych i materialnych sił społecznych! (...) Baczmy wszyscy, abyśmy swoim następcom mogli odważnie spojrzeć w oczy, aby o nas powiedziano, iż spełniliśmy swój najpiękniejszy obowiązek wobec Ojczyzny!” („Dziennik Zarządu m. Lublina” 1939, nr 3, s. 3).

Bolesław Sekutowicz wspierał poczynania Komitetu Obrony Lublina, powołanego 14 września 1939 r. Mając na uwadze zachowanie dóbr kultury polskiej, wykazał w tym zakresie wiele inicjatywy. Przyczynił się do uratowania przewiezionych do Lublina z Towarzystwa Zachęty Sztuk Pięknych w Warszawie obrazów Jana Matejki „Bitwa pod Grunwaldem” i „Kazanie Skargi”.

20 października 1939 r. zatrzymali go niemieccy oficerowie bezpieczeństwa, lecz po kilku dniach zwolnili. Ponowne jego aresztowanie – tym razem przez gestapo – miało miejsce w gmachu Sądu Okręgowego

przy Krakowskim Przedmieściu 76, dnia 9 listopada. Wówczas trafił na Zamek Lubelski, dołączając do grona licznych zakładników.

W wieczór wigilijny (w sobotę, 23 grudnia 1939 r.) prezes Sekutowicz szykował opłatek dla współwięźniów. Nie zdążył jednak podzielić się nim z kolegami. Strażnik więzienny wywołał go w tym momencie do kancelarii. Z licznego grona znajdujących się tam osób wyczytano 10 nazwisk. Był wśród nich. Czekają już na nich dwa samochody ciężarowe i pluton egzekucyjny. Bez sądu i wyroku wybranych 10 więźniów przewieziono na stary cmentarz żydowski przy ulicy Kalinowszczyzna, w pobliżu Zamku, i tam rozstrzelano. Sekutowicz był ofiarą pierwszego masowego mordu więzionej na Zamku Lubelskim inteligencji.

W życiu Bolesława Sekutowicza wieloletnia praca zawodowa ściśle spletała się z szeroką działalnością społeczną i publiczną. Był wybitnym, profesjonalnym prawnikiem, przez całe życie doskonalącym swoją wiedzę i umiejętności.

Wielką popularność wśród miejscowej społeczności zawdzięczał jakże czynnej, otwartej i twórczej postawie. Umiejętność przezwycięzania trudności najdobitniej ujawnił stojąc na czele Komitetu Obywatelskiego Lublina, zarówno w 1915, jak i 1939 r., dając liczne dowody wierności swemu miastu. Sprawy walki o niepodległość ojczyzny, jak też obrony grodu nad Bystrzycą w dniach klęski wrześniowej, uważał za najwyższą swoją powinność. Obywatelską i patriotyczną postawę, jako jeden z pierwszych lublinian przyplacił życiem na początku okupacji hitlerowskiej.

W pamięci mieszkańców Lublina, a nawet Lubelszczyzny, zwłaszcza adwokatów i pracowników sądownictwa, pozostał jako człowiek prawy, szlachetny i odważny oraz patriota i bohater, który przedwcześnie zakończył życie męczeńską śmiercią. Dłu-

gotrwał starania sędziów i adwokatów o upamiętnienie jego dokonań, doczekały się urzeczywistnienia dopiero po pięćdziesięciu latach. Na mocy decyzji prezesa Sądu Wojewódzkiego w Lublinie z 1990 r., sala konferencyjna dawnego Sądu Apelacyjnego (dziś Sądu Okręgowego) otrzymała imię Prezesa Bolesława Sekutowicza.